Marek Cieślak

LIKWIDACJA SPÓŁKI OSOBOWEJ W RACHUNKOWOŚCI STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI PÓŁNOCNEJ

1. Wstęp

Wraz ze zmianami w światowej gospodarce postępuje globalizacja rynków i umiędzynarodowienie biznesu. Wiąże się z tym konieczność rozumienia działań podmiotów gospodarczych operujących na rynkach zagranicznych. Zrozumienie to możliwe jest dzięki studiowaniu sprawozdań finansowych i znajomości uregulowań rachunkowości w innych krajach. Jednym z takich krajów są Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, kraj sytuujący się wśród liderów światowej ekonomii.

Przedstawiony artykuł ma charakter prezentacyjny. Jego celem jest przedstawienie polskiemu odbiorcy sposobów opisywania przez rachunkowość amerykańską likwidacji podmiotu gospodarczego, jakim jest spółka osobowa. Tematyka tak szczegółowa rzadko jest obecna w polskich publikacjach dotyczących rachunkowości, co wynika zapewne z braku odczuwania takiej potrzeby w sytuacji nieuregulowania czy braku zwyczajów dotyczących tematów ogólniejszych. Autor uważa jednakże, iż tematyka przedstawiona w poniższym artykule jest na tyle ciekawa, że zasługuje na dość obszerne potraktowanie.

2. Definicja pojęcia „spółka osobowa"

W Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej zasadniczo wyróżnia się trzy rodzaje jednostek gospodarczych[1]:

[1] R.G. Schroeder, C.P. Zlatkovich, *Survey of Accounting*, Irwin, Homewood IL – Texas MA 1991, s. 5. Szczegółowy opis koncepcji rachunkowości w USA – por. R.G. Schroeder, M. Clark, *Accounting Theory*, John Wiley and Sons, New York NY, 1995.

Własność jednoosobowa (*sole proprietorship*) to jednostka gospodarcza, której właścicielem jest jedna osoba. Ta forma prowadzenia działalności gospodarczej zakłada pełną odpowiedzialność właściciela za działania firmy. Jak wiadomo, dla potrzeb rachunkowych zakłada się pełne oddzielenie działań przedsiębiorstwa od działań właściciela. Właściciel jednak otrzymuje wszystkie zyski i pokrywa wszelkie straty – jeśli jednostka nie jest w stanie spłacić swoich długów, zobowiązany jest do tego właściciel.

Spółka osobowa (*partnership*) jest jednostką gospodarczą o konstrukcji podobnej do poprzednio omawianej, główna różnica to ta, że spółka ma dwóch lub więcej właścicieli. Z punktu widzenia rachunkowego spółka jest traktowana jako odrębna jednostka, ale także nie posiada osobowości prawnej. Każdy ze wspólników jest indywidualnie odpowiedzialny za zobowiązania spółki. Istnieją spółki, w których odpowiedzialność każdego ze wspólników jest nieograniczona (*general partnerships*), a także takie, w których niektórzy ze wspólników odpowiadają jedynie do wysokości wniesionego wkładu (*limited partnerships*).

Spółka akcyjna (*corporation*) to jednostka gospodarcza, która zarówno z prawnej, jak i rachunkowej strony jest oddzielona od swych właścicieli. Sposób organizacji i zasady funkcjonowania spółek akcyjnych określają prawa poszczególnych stanów. Ich właściciele określani są mianem akcjonariuszy, a w zyskach firmy partycypują poprzez otrzymywanie dywidendy, nie są jednak osobiście odpowiedzialni za zobowiązania przedsiębiorstwa – ich ryzyko ogranicza się do sum zapłaconych za akcje wyemitowane przez korporację, ponieważ korporacja posiada osobowość prawną. Ze względu na to może niezależnie przeprowadzać transakcje, kupować i sprzedawać swoją własność, występować jako strona w procesach sądowych.

W prezentowanym artykule autor zajmuje się likwidacją spółki osobowej, dlatego też tej formie prowadzenia działalności gospodarczej zostanie poświęcone więcej miejsca. Spółka taka jest to związek dwóch lub więcej osób, które łączą swoje środki pieniężne, własność lub usługi, aby działać jako współwłaściciele przedsiębiorstwa, którego zyski i straty są dzielone w uzgodniony sposób. Określenie osoba odnosi się w tym przypadku do osób fizycznych, korporacji czy nawet innych spółek.

Po zdefiniowaniu pojęcia „spółka osobowa", autor będzie używał tego określenia zamiennie z określeniem „spółka", rozumiejąc pod tymi pojęciami każdorazowo spółkę osobową.

Cechy spółek to: łatwość ich sformowania, często określony, niedługi czas działalności, nielimitowana odpowiedzialność wspólników, podział zysków i strat oraz nieopodatkowanie – wspólnicy płacą podatek dochodowy oddzielnie od swoich zysków[2].

3. Pojęcie likwidacji spółki osobowej

Przerwanie działalności spółki nazywane jest jej likwidacją. Spółka osobowa może być zlikwidowana z wielu powodów – nie tylko z powodów niepowodzeń gospodarczych, ale także, na przykład, kiedy upłynie ustalony w umowie okres jej funkcjonowania.

Proces likwidacji obejmuje przekształcenie aktywów niegotówkowych w środki pieniężne (jest to tak zwany proces realizacji), spłatę zobowiązań wobec wierzycieli w miarę posiadanych środków oraz podział pozostałych sum pomiędzy wspólników.

Likwidacja spółki osobowej posiada następujące cechy charakterystyczne:

- Ponieważ odpowiedzialność wspólników jest nieograniczona, każdy z nich może być zmuszony do uzupełnienia funduszy spółki, jeśli są one niewystarczające do spłaty jej zobowiązań.
- Jeśli wspólnik nie jest w stanie uregulować swoich zobowiązań wynikających z umowy spółki, pozostali wspólnicy muszą go wyręczyć, zyskując jednakże w ten sposób roszczenie zwrotne wobec tegoż wspólnika.

Ogólnie można wyróżnić dwie metody likwidacji spółki:

- Likwidacja globalna (*lump-sum*) – do momentu zakończenia procesu realizacji i poznania jego wyniku nie następuje dystrybucja środków pieniężnych do wspólników.
- Likwidacja ratalna (*installment*) – dystrybucja środków gotówkowych[3] dla wspólników następuje w momencie jej dostępności, to jest ratalnie w trakcie trwania procesu realizacji.

Każda z powyższych metod może pociągać wiele problemów dotyczących możliwości spłaty wierzycieli. Zanim wszystkie zostaną szczegółowo omówione, autor opisze kilka ogólnych aspektów likwidacji.

---

[2] Za: J.P. Friedman, *Dictionary of Business Terms*, Barron's, New York NY, 1994, s. 98.

[3] Pod pojęciem „cash" rozumie się w USA wszelkie szybko dostępne środki pieniężne, to jest przede wszystkim gotówkę w kasie, środki na bieżącym rachunku bankowym oraz czeki. Autor na określenie „cash" będzie używał zwrotów „środki pieniężne", „zasoby pieniężne" i „aktywa gotówkowe". Por. R. Hussey (red.), *A Dictionary of Accounting*, Market House Books Ltd., Oxford University Press, Oxford – New York 1995.

3.1. Procedury minimalizujące nierówności pomiędzy wspólnikami

Podział zysków i strat. Zyski i straty pojawiające się w procesie realizacji aktywów mogą być alokowane pomiędzy wspólników w sposób ustalony przez nich w umowie spółki. Jeśli nie określa ona podziału zysków i strat w procesie likwidacji spółki, wtedy zastosowanie ma Uniform Partnership Act (UPA), który każe traktować takie zyski i straty jako nie wynikające z likwidacji spółki – czyli powinny być podzielone w sposób, w jaki dzielone były zyski i straty wynikające z normalnej działalności spółki. Większość spółek osobowych tak właśnie postępuje. Metoda ta prowadzi do najmniejszych nierówności pomiędzy wspólnikami z następujących powodów:

- Skumulowany zysk lub strata spółki z czasu jej istnienia jest różnicą pomiędzy całkowitym wniesionym kapitałem i całkowitymi wypłatami kapitału. Wynika z tego, że skumulowane zysk lub strata powinny uwzględniać okres rozpoczynania działalności, okres jej prowadzenia i okres kończenia tejże działalności (likwidację).
- Pewne zyski i straty rozpoznane w trakcie procesu likwidacji mogły być spowodowane działaniami podjętymi w trakcie zwykłego funkcjonowania spółki. Taka sytuacja występuje, gdy (a) przed likwidacją nastąpiło dodatnie przeszacowanie wartości gruntów lub budynków będących własnością spółki i (b) pewne należności zostały przed likwidacją spisane jako nieściągalne. Użycie metody innej niż tej, która miała zastosowanie przy dzieleniu wyniku finansowego z działalności, skutkowałoby nierównościami pomiędzy wspólnikami.

Jeśli rachunek kapitału wspólnika jest niewystarczający do pokrycia jego udziału w stratach, par. 18 UPA stanowi, że „każdy ze wspólników... musi partycypować w stratach... poniesionych przez spółkę proporcjonalnie do swego udziału w zyskach". Innymi słowy, wspólnik jest zobowiązany do zapewnienia spółce dodatkowych funduszy, by wyeliminować ewentualny deficyt pojawiający się na jego rachunku kapitałowym, a spowodowany przez zwykłą działalność spółki lub pojawiający się w procesie likwidacji. Jeśli wspólnik nie ma dostatecznych środków na pokrycie deficytu, to, jak już wspomniano, pozostali wspólnicy muszą go wyręczyć. Pozostali wspólnicy muszą więc wyrównać większe straty niż wynikałoby to z umowy spółki. Ponieważ spółka osobowa nie sprawuje kontroli nad działaniami podejmowanymi przez każdego ze wspólników nie w imieniu spółki, nie jest w stanie sprawdzić, czy będą oni w stanie pokryć ewentualny dodatkowy deficyt. Dlatego też spółka osobowa powinna działać w sposób minimalizujący możliwość wystąpienia deficytu kapitałowego. Jeśli umowa spółki określa proporcje podziału zysków i strat (*profit and loss sharing ratio*) pomiędzy wspólników, spółka może minimalizować potencjalne straty

w procesie likwidacji dbając, aby stany rachunków inwestycyjnych[4] wspólników kształtowały się w takiej samej proporcji jak proporcja podziału zysków i strat.

Reguła kompensacji. Kiedy jeden ze wspólników ma zobowiązanie wobec spółki, powinna ona swą należność potrącić, albo *skompensować*, z rachunku kapitałowego wspólnika. Nie oznacza to uznania należności za nieściągalną – chociaż bowiem wspólnik może nie być w stanie spłacić zobowiązania z prywatnych środków, potrącenie należności z jego rachunku powoduje nieobciążanie stratą pozostałych wspólników[5]. Prawdziwą wartość inwestycji wspólnika obrazuje więc różnica jego inwestycji i zobowiązań wobec spółki.

Kiedy spółka ma zobowiązanie wobec wspólnika, zobowiązanie to nie jest traktowane na równi z innymi zobowiązaniami spółki. Sekcja 40 UPA stanowi, że kolejność spłat wierzycieli i wspólników podczas likwidacji jest następująca:

1. sumy należne wierzycielom innym niż wspólnicy,

2. sumy należne wspólnikom wynikające z przyczyn innych niż zwrot kapitału czy wypłata zysku,

3. sumy należne wspólnikom w związku ze zwrotem kapitału,

4. sumy należne wspólnikom ze względu na wypłatę zysku.

Dwie ostatnie pozycje mogą być potraktowane jako jedna, którą w takim przypadku jest zwrot salda rachunku inwestycyjnego, jeśli przypisywane są nań zyski spółki.

3.2. Sprawozdanie z realizacji i likwidacji

W związku z tym, że zwykła działalność spółki nie jest prowadzona w trakcie likwidacji, tradycyjne sprawozdania finansowe nie mają w takim przypadku zastosowania. W zamian wspólnikom potrzebne jest sprawozdanie dostarczające informacji o zyskach i stratach wynikłych w procesie realizacji aktywów (oraz wpływie tychże na stany rachunków inwestycyjnych partnerów); o wypłatach dokonanych na rzecz wierzycieli i wypłatach; oraz o pozostałych niegotówkowych aktywach mających być przekształconymi w środki pieniężne.

W związku z powyższym stworzone zostało sprawozdanie nazwane **sprawozdaniem z procesu realizacji i likwidacji**[6], które ma dostarczać tego typu informacji. Sprawozdanie bazuje całkowicie na danych historycznych; odzwierciedla rzeczywiste operacje gospodarcze, które miały miejsce od momentu

[4] Lub kapitałowych. Chodzi o rachunek kapitału danego wspólnika – wielkość jego inwestycji w spółce.

[5] M.A. Miller, *Comprehensive GAAP Guide*, Harcourt Brace Jovanocich, Inc., San Diego CA, New York NY, London UK 1990.

[6] W oryginale *Statement of Liquidation and Realization.* W dalszej części autor będzie używał określenia „Sprawozdanie z realizacji i likwidacji".

rozpoczęcia likwidacji spółki do momentu sporządzenia sprawozdania. Jeżeli proces likwidacji trwa przez długi czas, sprawozdanie jest okresowo uaktualniane równolegle do procesu zamiany aktywów niegotówkowych na gotówkowe, spłat wierzycieli i wspólników. Sprawozdanie to jest w rzeczywistości podsumowaniem przepływów gotówkowych.

Wydatki związane z likwidacją. Pewne koszty występujące w procesie likwidacji powinny być traktowane jako zmniejszające przychód ze sprzedaży niegotówkowych aktywów[7], a inne – jak wszelkie inne koszty. Zalecane jest stworzenie preliminarza takich kosztów przed rozpoczęciem procesu likwidacji. W trakcie procesu likwidacji należy go uaktualniać. Przewidywanie tego typu kosztów pozwala uniknąć sytuacji, kiedy sumy pieniężne zostaną wypłacone wspólnikom, przez co spółka nie będzie w stanie spłacić swoich zobowiązań.

4. Likwidacje globalne

Jak już wspomniano, w likwidacji globalnej (*lump-sum*) wszelkie niegotówkowe aktywa przekształcane są w zasoby pieniężne, a wszyscy wierzyciele zostają spłaceni zanim środki pieniężne przekazywane są wspólnikom. Likwidacje globalne są przeprowadzane rzadko, ponieważ wspólnicy zazwyczaj likwidują swoje zobowiązania i rachunki inwestycyjne w momencie dostępności środków pieniężnych. Nie zauważa się wyraźnych powodów gospodarczych, które uzasadniałyby czekanie z dystrybucją środków pieniężnych pomiędzy wspólników na zamianę ostatniego z aktywów na zasoby pieniężne. Likwidacja ta zostanie więc przedstawiona jedynie dla celów teoretyczno-poznawczych.

4.1. Przypadek 1. Spółka osobowa jest wypłacalna, każdy ze wspólników jest osobno wypłacalny

W pierwszych trzech przykładach w tej części pracy zakłada się, że (1) spółka jest wypłacalna[8] oraz (2) wobec wszystkich wspólników, którzy są zobowiązani do dodatkowych wpłat na poczet kapitału, spółka ma zobowiązania, które może skompensować, bądź są oni prywatnie wypłacalni[9].

[7] Chodzi tu między innymi o koszty, takie jak koszty przeprowadzenia inwentaryzacji, prowizje od sprzedaży czy koszty transportu. Więcej na ten temat: A.J. Pahler, J.E. Mori, *Advanced Accounting*, Harcourt Brace Jovanovich Publishers, USA 1988, s. 1076

[8] Oznacza to, iż uczciwa – *fair* – wartość aktywów spółki jest wystarczająca dla wypełnienia zobowiązań wobec zewnętrznych wierzycieli.

[9] W takim przypadku zachodzi pewność, iż ewentualne straty kapitałowe powstałe w procesie likwidacji mogą być wyrównane.

4.1.1. Przykład. Strata w procesie realizacji nie powoduje deficytu na rachunku inwestycyjnym żadnego ze wspólników

Aby zilustrować sposób przygotowywania sprawozdania z procesu realizacji i likwidacji, autor zakłada, że dwóch wspólników, X i Y, dzieli zyski i straty odpowiednio w stosunku 3:2, a bilans spółki na początku procesu likwidacji wygląda następująco:

Schemat 1

Spółka osobowa X i Y
Bilans na dzień 31 lipca 199X roku.

Zasoby pieniężne	$10 000	**Zobowiązania**		$40 000
Aktywa niegotówkowe	140 000	**Pożyczka**	Wspólnik Y	6 000
		Kapitał:	Wspólnik X	74 000
			Wspólnik Y	30 000
	$150 000			$150 000

Spółka osobowa X i Y
Sprawozdanie z realizacji i likwidacji. Sierpień 199X (w $)

	Aktywa		**Zobowiązania zewnętrzne**	**Pożyczka – wspólnik Y**	**Kapitał wspólników**	
	gotówkowe	**niegotówkowe**			**X (60%)**	**Y (40%)**
Stan przed likwidacją	10 000	140 000	40 000	6 000	74 000	$30 000
Realizacja aktywów i alokacja straty	80 000	(140 000)			(36 000)	(24 000)
Razem	90 000	**0**	40 000	$6 000	38 000	6 000
Wypłaty gotówki						
Wierzyciele zewnętrzni	(40 000)		(40 000)			
Pożyczka wspólnika	(6 000)			(6 000)		
Kapitał wspólników	(44 000)				(38 000)	(6 000)
Stan po likwidacji	**0**		**0**	**0**	**0**	**0**

Opracowanie własne na podstawie: Pahler, Mori, op. cit.

Autor zakłada teraz, że w sierpniu danego roku aktywa niegotówkowe zostały przekształcone w gotówkowe na sumę $80 000, w wyniku czego powstała strata w wielkości $60 000, którą wspólnik X miał pokryć w 60%, a wspólnik Y w 40%; zostały spłacone zobowiązania wobec wierzycieli zewnętrznych; pozo-

stałe środki pieniężne zostały podzielone pomiędzy wspólników. Schemat 1 przedstawia odpowiednie sprawozdanie z realizacji i likwidacji.

W celu właściwego zrozumienia sprawozdania należy pamiętać, iż nie łączy się w nim pożyczki wspólnika z jego inwestycją kapitałową, ponieważ jest to inny rodzaj zobowiązania spółki. Dodatkowo, dystrybucja środków pieniężnych następowała według omówionych wcześniej i umieszczonych w UPA zasad.

4.1.2. Przykład. Strata w procesie realizacji powodująca deficyt na rachunku inwestycyjnym jednego ze wspólników. Przedstawienie reguły kompensacji

W tej części pracy przyjęto założenie, że zobowiązanie spółki z tytułu pożyczki wobec wspólnika Y wynosi $20 000, a jego rachunek inwestycyjny wykazuje stan $16 000. W tym przypadku sprawozdanie z realizacji i likwidacji wyglądałoby jak na schemacie 2.

Dla analizy sprawozdania istotny jest fakt, że pożyczka udzielona spółce przez wspólnika ma wyższą rangę od jego inwestycji, nie ma znaczenia, jeśli wspólnik udzielający pożyczki ma deficyt na rachunku inwestycyjnym; po drugie, deficyt 8000 dolarów oznacza, że wspólnik Y musi dopłacić taką kwotę, aby pokryć swój udział w stracie na procesie realizacji; po trzecie, wspólnik Y nie dopłacił tej kwoty, ponieważ mógł skompensować swoje zobowiązanie z należnością spółki wobec niego.

Schemat 2

Spółka osobowa X i Y.
Sprawozdanie z realizacji i likwidacji. Sierpień 199X (w $)

	Aktywa		Zobowiązania zewnętrzne	Pożyczka – wspólnik Y	Kapitał wspólników	
	gotówka	niegotówkowe			X (60%)	Y (40%)
Stan przed likwidacją	10 000	140 000	40 000	20 000	74 000	16 000
Realizacja aktywów i alokacja straty	80 000	(140 000)			(36 000)	(24 000)
Razem	90 000	**0**	40 000	20 000	38 000	(8 000)
Zastosowanie kompensacji				(8 000)		8 000
Razem	90 000		40 000	12 000	38 000	**0**
Wypłaty gotówki						
Wierzyciele zewnętrzni	(40 000)		(40 000)			
Pożyczka wspólnika	(12 000)			(12 000)		
Kapitał wspólników	(38 000)				(38 000)	
Stan po likwidacji	**0**		**0**	**0**	**0**	

Opracowanie własne na podstawie: Pahler, Mori, op. cit.

4.1.3. Przykład. Strata na procesie realizacji stwarza deficyt na rachunku inwestycyjnym jednego ze wspólników. Zasada kompensacji i dodatkowe dopłaty wspólników

Autor zakłada teraz, że nie tracą aktualności dane z poprzednich przykładów, jedynie strata na realizacji aktywów wynosi $100 000. Dodatkowe 40 000 dolarów straty powoduje, że na rachunku kapitałowym wspólnika Y powstaje deficyt, który nie zostaje całkowicie wyeliminowany przez zastosowanie reguły kompensacji. Zakłada się, że wspólnik Y jest wypłacalny i dopłaca wymaganą sumę pieniężną, aby pokryć deficyt. Sprawozdanie wygląda wtedy jak na schemacie 3.

Schemat 3

Spółka osobowa X i Y.
Sprawozdanie z realizacji i likwidacji. Sierpień 199X (w $)

	Aktywa		Zobowiązania zewnętrzne	Pożyczka – wspólnik Y	Kapitał wspólników	
	gotówka	niegotówkowe			X (60%)	Y (40%)
Stan przed likwidacją	10 000	140 000	40 000	20 000	74 000	16 000
Realizacja aktywów i alokacja straty	40 000	(140 000)			(60 000)	(40 000)
Razem	50 000	**0**	40 000	20 000	14 000	(24 000)
Zastosowanie kompensacji				(20 000)		20 000
Razem	50 000		40 000	**0**	14 000	(4 000)
Dopłata gotówki przez Y	4 000					4 000
Razem	54 000		40 000		14 000	**0**
Wypłaty gotówki						
Wierzyciele zewnętrzni	(40 000)		(40 000)			
Kapitał wspólników	(14 000)				(14 000)	
Stan po likwidacji	**0**		**0**		**0**	

Opracowanie własne na podstawie Pahler, Mori, op. cit.

4.2. Przypadek 2. Spółka osobowa jest wypłacalna, a przynajmniej jeden ze wspólników jest niewypłacalny

W dwóch następnych przykładach przyjmuje się założenie, że przynajmniej jeden ze wspólników jest niewypłacalny i nie jest w stanie dokonać wpłaty środków pieniężnych w celu wyeliminowania deficytu na swoim rachunku kapitałowym, pozostali wspólnicy muszą zaabsorbować tenże deficyt w ustalonych wcześniej proporcjach podziału zysków i strat. Takie wchło-

nięcie deficytu jednego ze wspólników jest złamaniem zasad określonych w UPA. Chodzi o to, że wspólnik, który nie jest w stanie pokryć swojego deficytu, łamie umowę spółki. Pozostali wspólnicy nabywają więc możliwość dochodzenia od niego odpowiednich sum na drodze prawnej. Taka sytuacja niesie za sobą pytanie, jak takie roszczenia są traktowane i jak się sytuują w stosunku do prywatnych, innych roszczeń wobec niewypłacalnego wspólnika. Odpowiedź na to pytanie zostanie udzielona w kolejnej części artykułu.

4.2.1. Przykład. Strata w procesie realizacji kreuje deficyt na rachunku kapitałowym jednego ze wspólników. Zasada kompensacji zostaje przeprowadzona, konieczne są dodatkowe wpłaty gotówki, które jednak nie następują

Przyjmuje się, że wspólnicy X, Y, Z, Q dzielą zyski w proporcji 4:2:2:2. Bilans spółki na początek procesu likwidacji wygląda następująco:

Schemat 4

Spółka osobowa X, Y, Z i Q.
Bilans. 30 kwietnia 199X roku (w $)

Środki pieniężne	20 000	**Zobowiązania**		314 000
Aktywa niegotówkowe	580 000	**Pożyczki:**	Wspólnik Y	20 000
			Wspólnik Z	10 000
			Wspólnik Q	4 000
		Kapitał:	Wspólnik X	140 000
			Wspólnik Y	60 000
			Wspólnik Z	40 000
			Wspólnik Q	12 000
	600 000			600 000

Zakłada się także, iż w maju zrealizowano aktywa niegotówkowe otrzymując 420 000 dolarów zasobów pieniężnych. Strata w wysokości $160 000 została podzielona pomiędzy wspólników w proporcji 4:2:2:2. Strata ta stwarza deficyt na rachunku inwestycyjnym wspólnika Q, przy czym nie eliminuje go zastosowanie reguły kompensacji. Q nie jest w stanie powiększyć swojego kapitału dokonując odpowiedniej dopłaty w wysokości $8000. W rezultacie strata ta jest absorbowana przez pozostałych wspólników we wspomnianej już proporcji. Zakładając, że wszelkie wypłaty miały miejsce w maju 199X roku, sprawozdanie z realizacji i likwidacji wygląda jak na schemacie 5.

Schemat 5

Spółka osobowa X, Y, Z i Q.
Sprawozdanie z realizacji i likwidacji. Maj 199X (w $)

	Aktywa		Zobowiązania zewnętrzne	Pożyczki			Kapitał wspólników			
	gotówka	niegotówkowe		wspól. Y	wspól. Z	wspól. Q	wspól. X	wspól. Y	wspól. Z	wspól. Q
Stan przed likwidacją	20 000	580 000	314 000	20 000	10 000	4 000	140 000	60 000	40 000	12 000
Realizacja aktywów i alokacja straty	420 000	(580 000)	314 000	20 000	10 000	4 000	(64 000)	(32 000)	(32 000)	(32 000)
Razem	440 000	**0**					76 000	28 000	8 000	(20 000)
Zastosowanie kompensacji						(4 000)				4 000
Razem	440 000		314 000	20 000	10 000	**0**	76 000	28 000	8 000	(16 000)
Absorpcja deficytu wsp. Q							(8 000)	(4 000)	(4 000)	16 000
Razem	440 000		314 000	20 000	10 000		68 000	24 000	4 000	**0**
Wypłaty gotówki										
Wierzyciele zewnętrzni	(314 000)		(314 000)							
Pożyczki od wspólników	(30 000)		**0**	(20 000)	(10 000)					
Kapitał wspólników	(96 000)			**0**	**0**		(68 000)	(24 000)	(4 000)	
Stan po likwidacji	**0**						**0**	**0**	**0**	

Opracowanie własne na podstawie Pahler, Mori, op. cit.

4.2.2. Przykład. Strata w procesie realizacji kreuje deficyt na rachunku inwestycyjnym jednego ze wspólników – absorpcja przez pozostałych stwarza deficyt na rachunku innego ze wspólników

Autor przyjmuje założenie, że prawdziwe są informacje z poprzedniego przykładu, dodatkowo jednak aktywa niegotówkowe zostają sprzedane jedynie za $340 000. W wyniku tego strata zwiększa się do $240 000. Podział tego wyniku finansowego, oprócz znanych już konsekwencji dla wspólnika Q, powoduje deficyt w rachunku inwestycyjnym wspólnika Z, której nie jest on w stanie pokryć stosując regułę kompensacji lub powiększając kapitał. Musi on więc być zaabsorbowany przez wspólników X i Y w proporcji 4:2. Powstające w ten sposób roszczenie zwrotne X i Y wobec Z i Q omówione jest w dalszej części referatu. Przyjmując, że wszelkie wypłaty gotówki nastąpiły w maju, sprawozdanie z realizacji i likwidacji wygląda jak na schemacie 6.

4.3. Przypadek 3. Spółka osobowa jest niewypłacalna, a przynajmniej jeden ze wspólników jest wypłacalny

W następnych dwóch przykładach omówiony zostanie przypadek, gdy spółka jest niewypłacalna, co oznacza, że strata na realizacji jest większa niż kapitał wspólników (łącznie z ich pożyczkami na rzecz spółki). Ponieważ cechą charakterystyczną spółki osobowej jako takiej jest nieograniczona odpowiedzialność wspólników, wierzyciele mogą domagać się zapłaty od któregokolwiek z nich.

4.3.1. Przykład. Strata w procesie realizacji kreuje deficyt na rachunkach inwestycyjnych wspólników – wszyscy oni są wypłacalni

W tym przykładzie wszyscy wspólnicy są wypłacalni; ci, u których występuje deficyt, dokonują dodatkowych spłat umożliwiając spółce spłatę swoich zobowiązań. Używając tych samych danych przedlikwidacyjnych, które zostały podane na schemacie 6, przyjmuje się, że aktywa niegotówkowe zostają sprzedane za 260 000 dolarów, co powoduje stratę 320 000 dolarów. Strata ta jest dzielona pomiędzy wspólników w ustalonej już proporcji.

Po zastosowaniu prawa kompensacji wspólnik X ma dodatni stan rachunku kapitałowego ($12 000), wspólnik Y ma dodatni stan zobowiązań spółki wobec niego ($16 000), a wspólnicy Z i Q odpowiednio deficyty $14 000 i $48 000. W tym momencie spółka jest w stanie wypłacić swoim wierzycielom sumę $280 000. Przyjmując, że wspólnicy Z i Q dopłacą sumę $62 000, by pokryć swój deficyt, kwota ta wystarczy do spłaty zobowiązań

Schemat 6

Spółka osobowa X, Y, Z i Q.
Sprawozdanie z realizacji i likwidacji. Maj 199X (2 $)

	Aktywa		Zobowiązania zewnętrzne	Pożyczki			Kapitał wspólników			
	gotówka	niegotówkowe		wspól. Y	wspól. Z	wspól. Q	wspól. X	wspól. Y	wspól. Z	wspól. Q
Stan przed likwidacją	20 000	580 000	314 000	20 000	10 000	4000	140 000	60 000	40 000	12 000
Realizacja aktywów i alokacja straty	340 000	(580 000)					(96 000)	(48 000)	(48 000)	(48 000)
Razem	360 000	**0**	314 000	20 000	10 000	4000	44 000	12 000	(8 000)	(36 000)
Zastosowanie kompensacji					(8 000)	(4000)			8 000	4 000
Razem	360 000		314 000	20 000	2 000	**0**	44 000	12 000	**0**	(32 000)
Absorpcja deficytu wsp. Q							(16 000)	(8 000)	(8 000)	32 000
Razem	360 000		314 000	20 000	2 000		28 000	4000	(8 000)	**0**
Zastosowanie kompensacji					(2 000)				2 000	
Razem	360 000		314 000	20 000	**0**		28 000	4000	(6 000)	
Absorpcja deficytu wsp. Q							(4 000)	(2 000)	6 000	
Razem	360 000		314 000	20 000			24 000	2 000	**0**	
Wypłaty gotówki										
Wierzyciele zewnętrzni	(314 000)		(314 000)							
Pożyczki od wspólników	(20 000)			(20 000)						
Kapitał wspólników	(26 000)						(24 000)	(2 000)		
Stan po likwidacji	**0**		**0**	**0**			**0**	**0**		

Opracowanie własne na podstawie Pahler, Mori, op. cit.

Schemat 7

Spółka osobowa X, Y, Z i Q.
Sprawozdanie z realizacji i likwidacji. Maj 199X (w $)

	Aktywa		Zobowiązania zewnętrzne	Pożyczki			Kapitał wspólników			
	gotówka	niegotówkowe		wspól. Y	wspól. Z	wspól. Q	wspól. X	wspól. Y	wspól. Z	wspól. Q
Stan przed likwidacją	20 000	580 000	314 000	20 000	10 000	4 000	140 000	60 000	40 000	12 000
Realizacja aktywów i alokacja straty	260 000	(580 000)					(128 000)	(64 000)	(64 000)	(64 000)
Razem	280 000	**0**	314 000	20 000	10 000	4 000	12 000	(4 000)	(24 000)	(52 000)
Zastosowanie kompensacji				(4 000)	(10 000)	(4 000)		4 000	10 000	4 000
Razem	280 000		314 000	16 000	**0**	**0**	12 000	**0**	(14 000)	(48 000)
Wypłata dla wierzycieli zew.	(280 000)		(280 000)							
Razem	**0**		34 000	16 000			12 000		(14 000)	(48 000)
Dopłaty Z i Q	62 000								14 000	48 000
Razem	62 000		34 000	16 000			12 000		**0**	**0**
Wypłaty gotówki										
Wierzyciele zewnętrzni	(34 000)		(34 000)							
Pożyczki od wspólników	(16 000)			(16 000)						
Kapitał wspólników	(12 000)						(12 000)			
Stan po likwidacji	**0**		**0**	**0**			**0**			

Opracowanie własne na podstawie Pahler, Mori, op. cit.

wobec wierzycieli zewnętrznych oraz wspólników X i Y. Sprawozdanie z realizacji i likwidacji zostałoby wtedy przygotowane w sposób przedstawiony na schemacie 7.

4.3.2. Przykład. Strata w procesie realizacji kreuje deficyt na rachunkach inwestycyjnych wspólników – niektórzy wspólnicy są niewypłacalni

Zanim sytuacja, w której zarówno spółka, jak i niektórzy wspólnicy są niewypłacalni, zostanie szczegółowo przedstawiona, autor omówi kilka kwestii prawnych pojawiających się w takim momencie:

- Jeśli wierzyciele spółki wszczynają dochodzenie wierzytelności od wspólnika, który jest niewypłacalny, jaki jest status prawny (kolejność zaspokajania) takich roszczeń w stosunku do roszczeń innych wierzycieli wspólnika?
- Jeśli wspólnik jest niewypłacalny i nie jest w stanie wyeliminować deficytu na swoim rachunku inwestycyjnym, przez co zmusza pozostałych wspólników do pokrycia jego deficytu (co, jak już wspomniano, jest złamaniem umowy spółki), jaki jest status prawny roszczeń pozostałych wspólników w stosunku do roszczeń innych wierzycieli wspólnika?
- Jeśli wspólnik jest niewypłacalny, to do jakiego stopnia jego prywatni wierzyciele mogą domagać się płatności ze strony spółki?

Odpowiedzi na pierwsze dwa pytania znajdują się w sekcji 40(i) UPA:

„Jeśli wspólnik stał się niewypłacalny, lub jego majątek jest niewystarczający na pokrycie zobowiązań, roszczenia przeciw niemu powinny być uszeregowane według następujących kryteriów:

(I) Sumy należne wierzycielom prywatnie[10],

(II) Sumy należne wierzycielom spółki,

(III) Sumy należne wspólnikom w drodze dopłaty do kapitałów spółki[11]".

Z kolei odpowiedź na trzecie z pytań znajduje się w sekcji 40(b) UPA, która stanowi, że wierzyciele spółki mają jako pierwsi prawo domagać się zadośćuczynienia z majątku spółki. Konsekwentnie dwie sekcje UPA traktują o procedurze sądowej nazywanej **porządkowaniem aktywów**[12], którą można w skrócie scharakteryzować w następujący sposób: wierzyciele spółki mają pierwszeństwo dostępu do majątku spółki, a wierzyciele wspólnika mają pierwszeństwo dostępu

[10] Chodzi o zobowiązania zaciągnięte przez wspólnika jako osobę prywatną, a nie wspólnika. W oryginale: *those owing to separate creditors.* Cyt. za: D.E. Kieso, J.J. Weygandt, *Intermediate Accounting*, John Wiley and Sons, Inc, New York NY, 1995, s. 566.

[11] I tylko z tego tytułu. Sumy należne wspólnikom z innych tytułów należą odpowiednio do kategorii (I) lub (II).

[12] W oryginale: *marshalling of assets.*

do majątku wspólnika. Jednakowoż *The Bankruptcy Reform Act of 1978* zmodyfikował tą doktrynę w taki sposób, że wierzyciele spółki dzielą udział w majątku niewypłacalnego wspólnika z jego prywatnymi wierzycielami.

Zastosowanie porządkowania aktywów. By zilustrować, w jaki sposób przebiega powyższy proces, autor przyjmuje dane ze schematu 7. Po dokonaniu wypłaty $140 000 na rzecz wierzycieli spółki, rachunki inwestycyjne (w $) wspólników są następujące:

Wspólnik	Stan pożyczek na rzecz spółki	Stan kapitału
X		12 000
Y	16 000	
Z		(14 000)
Q		(48 000).

Zakłada się także, że stan majątkowy każdego ze wspólników – w $ – (wyłączając należności od bądź zobowiązania wobec spółki) jest następujący:

Wspólnik	Osobisty majątek	Osobiste zobowiązania	Osobista wartość netto
X	100 000	50 000	50 000
Y	8 000	30 000	(22 000)
Z	32 000	12 000	20 000
Q	40 000	66 000	(26 000).

Z powyższego wynika, iż:

• Wspólnik Q ma deficyt na rachunku inwestycyjnym i jest niewypłacalny. Dlatego też żaden z elementów jego majątku nie może posłużyć jako środek powiększenia kapitału w spółce, ponieważ jego wierzyciele mają prawo do jego całego majątku. Z tego wynika, że jego deficyt w wysokości $48 000 musi być w całości zaabsorbowany przez pozostałych wspólników (odpowiednio $24 000; $12 000; $12 000).

• Wspólnik Z ma deficyt na rachunku inwestycyjnym w wysokości 14 000 dolarów, przy czym wzrósł on do 26 000 w wyniku przejęcia zobowiązań wspólnika Q. Wspólnik Z ma dodatni stan osobistego majątku wielkości $20 000. Taką też sumą może powiększyć kapitał spółki. To działanie pozostawia deficyt wielkości $6000, który musi zostać zaabsorbowany przez wspólników X i Y w ustalonej wcześniej proporcji 4:2. Udział wspólnika X w tymże deficycie wyniesie więc $4000, a wspólnika Y – 2000 dolarów.

• Należność spółki wobec wspólnika Y wynosi $16 000. Jednakże jego rachunek inwestycyjny obciążony został sumą $12 000, gdy rozpisano deficyt

wspólnika Q i sumą $2000 powstałą po rozpisaniu deficytu wspólnika Z. Dlatego też łączna suma 14 000 dolarów musi, w wyniku zastosowania reguły kompensacji, zostać odjęta od sumy zobowiązań spółki wobec wspólnika Y w celu wyrównania deficytu na jego rachunku inwestycyjnym. Pozostaje więc $2000 zobowiązań spółki, które, kiedy zostaną wypłacone wspólnikowi Y, umożliwią zaspokojenie jego prywatnych wierzycieli, ponieważ jest on niewypłacalny.

- Ponieważ wspólnik X ma największy majątek osobisty, można założyć, że wierzyciele spółki podjęli kroki prawne przeciwko niemu w celu odzyskania swoich należności. Skutkowało to zapłaceniem $34 000 przez tegoż wspólnika. Wspólnik X miał dodatni stan na rachunku kapitałowym w wysokości 12 000 dolarów. Został on zmniejszony w wyniku rozpisania deficytów wspólników Q i Z (odpowiednio $24 000 i $4000). To działanie spowodowało powstanie deficytu w wysokości $16 000. Jednakże dokonanie przez wspólnika X płatności na rzecz wierzycieli spółki musi być utożsamione z wpłatą na jego rachunek inwestycyjny, powiększeniem kapitału spółki. W ten sposób zlikwidowany został deficyt na tymże rachunku. Obecnie wykazuje on saldo dodatnie w wysokości $18 000.
- Spółka osobowa ma więc $20 000 środków pieniężnych, która zostaje podzielona: wspólnik Y otrzymuje wspomniane już 2000, a wspólnik X 18 000 dolarów z tytułu likwidacji rachunku kapitałowego.

Schemat 8 ukazuje powyższe działania w sprawozdaniu z procesów realizacji i likwidacji.

5. *Likwidacje ratalne*

Likwidacja ratalna (*installment liquidation*) to likwidacja, w której konwersja aktywów niegotówkowych w gotówkowe następuje w dłuższym czasie. W rezultacie spółka realizuje większe przychody niż te, które byłyby możliwe do osiągnięcia w krótszym czasie. Z powodu dłuższego okresu konwersji, środki pieniężne stają się osiągalne dla wspólników na długo zanim zostaną sprzedane wszystkie aktywa. W takiej sytuacji wspólnicy zazwyczaj chcą dystrybucji zasobów pieniężnych w momencie ich dostępności.

5.1. Założenie dwóch najgorszych przypadków

Jeśli proporcje stanów rachunków inwestycyjnych nie odpowiadają proporcjom podziału zysków i strat, nie można przeprowadzać dystrybucji środków pieniężnych według umownych zasad, takich jak proporcje podziału zysku czy osobiste

Schemat 8

Spółka osobowa X, Y, Z i Q
Sprawozdanie z realizacji i likwidacji – Maj 199X (w $)

	Aktywa		Zobowiązania zewnętrzne	Pożyczki			Kapitał wspólników			
	gotówka	niegotówkowe		wspól. Y	wspól. Z	wspól. Q	wspól. X	wspól. Y	wspól. Z	wspól. Q
Stan przed likwidacją	20 000	580 000	314 000	20 000	10 000	4 000	140 000	60 000	40 000	12 000
Realizacja aktywów i alokacja straty	260 000	(580 000)					(128 000)	(64 000)	(64 000)	(64 000)
Razem	280 000	**0**	314 000	20 000	10 000	4 000	12 000	(4 000)	(24 000)	(52 000)
Zastosowanie kompensacji				(4 000)	(10 000)	(4 000)		4 000	10 000	4 000
Razem	280 000		314 000	16 000	**0**	**0**	12 000	**0**	(14 000)	(48 000)
Wypłata dla wierzycieli zew.	(280 000)		(280 000)							
Razem	**0**		34 000	16 000			12 000		(14 000)	(48 000)
Absorpcja deficytu Q							(24 000)	(12 000)	(12 000)	48 000
Razem	**0**		34 000	16 000			(12 000)	(12 000)	(26 000)	**0**
Dopłata wspólnika Z	20 000								20 000	
Razem	20 000		34 000	16 000			(12 000)	(12 000)	(6 000)	
Absorpcja deficytu Z							(4 000)	(2 000)	6 000	
Razem	20 000		34 000	16 000			(16 000)	(1 400)	**0**	
Zastosowana kompensacji				(14 000)				14 000		
Razem	20 000		34 000	2 000			(16 000)	**0**		
Dopłata wspólnika X			34 000				34 000			
Razem	20 000		**0**	2 000			18 000			
Wypłaty gotówki										
Pożyczki od wspólników	(2 000)			(2 000)						
Kapitał wspólników	(18 000)						(18 000)			
Stan po likwidacji	**0**			**0**			**0**			

Opracowanie własne na podstawie Pahler, Mori, op. cit.

potrzeby. Takie działanie mogłoby doprowadzić do nierówności pomiędzy wspólnikami. Najprostszym przykładem jest sytuacja, gdy wspólnik, otrzymawszy środki pieniężne, nie jest w stanie ich zwrócić spółce, jeśli na jego rachunku inwestycyjnym pojawi się deficyt. Pozostali wspólnicy musieliby pokryć stratę procentowo większą niż wynikałoby to z proporcji ustalonych w umowie spółki. By zapobiegać takim sytuacjom, rachunkowość amerykańska stosuje **założenie dwóch najgorszych przypadków**[13], które pozwala ustalać, który ze wspólników powinien w danym momencie otrzymać środki pieniężne. Założenia te to:

- **Pierwsze założenie najgorszego przypadku**: Zakłada się, że wszystkie aktywa niegotówkowe są całkowicie bezwartościowe. Dlatego też uznaje się, że wystąpi strata równa wartości pozostałych aktywów. Przypisuje się ją więc roboczo[14] odpowiednim rachunkom inwestycyjnym wspólników.
- **Drugie założenie najgorszego przypadku**: Jeśli, w wyniku zastosowania pierwszego założenia, na rachunku inwestycyjnym jednego ze wspólników pojawiłby się deficyt, założyć należy, że nie będzie on w stanie powiększyć kapitału spółki, by go wyeliminować. (Zakłada się tak niezależnie od sytuacji finansowej wspólnika). W dalszej kolejności przypisuje się hipotetyczny deficyt pozostałym wspólnikom, używając do tego celu proporcji podziału zysków i strat. Jeśli to działanie stworzy deficyt na rachunku kolejnego wspólnika, jest on przypisywany (roboczo) wspólnikom, którzy nadal mają dodatnie saldo. Proces ten jest powtarzany do momentu, gdy na arkuszu pozostają tylko wspólnicy z dodatnim stanem kapitału. Im mogą zostać wypłacone zasoby pieniężne.

Rezultatem zastosowania tych dwóch założeń jest dystrybucja środków pieniężnych tylko na rzecz tych ze wspólników, którzy mają stany na rachunku inwestycyjnym wystarczające, po pierwsze, do zaabsorbowania swojego udziału w maksymalnej potencjalnej stracie na realizacji aktywów niegotówkowych, po drugie, do pokrycia deficytu powstającego na ich rachunkach w związku z deficytami pojawiającymi się na rachunkach pozostałych wspólników w wyniku straty na procesie realizacji.

W wyniku stosowania tej metody wypłat, rachunki inwestycyjne ustalają się – zazwyczaj już po kilku wypłatach – w proporcji takiej jak proporcja dzielenia zysków i strat. Kiedy tak się stanie, można dokonywać wypłat w tejże proporcji. Założenie najgorszych przypadków nie musi już być stosowane, ponieważ jego wynik byłby taki sam jak zastosowanie proporcji podziału zysków i strat[15].

[13] W oryginale: *Two-worst case assumtion*.

[14] Używając tzw. *worksheet*, nie zapisując tego w księgach rachunkowych.

[15] Przy stosowaniu założenia najgorszych przypadków, stan kapitału wspólnika jest automatycznie zmniejszany o sumy, które jest winny spółce i zwiększany o zobowiązania spółki wobec niego; jest to wynikiem przewidywania konieczności zastosowania reguły kompensacji.

5.1.1. Przykład. Strata w procesie realizacji kreuje deficyt na rachunku inwestycyjnym wspólnika. Jeden ze wspólników jest niewypłacalny

Schemat 9 (w $)

SPÓŁKA OSOBOWA X, Y, Z i Q Harmonogram bezpiecznych wypłat na rzecz wspólników				
	Wspólnik			
	X (40%)[a]	Y (20%)[a]	Z (20%)[a]	Q (20%)[a]
Obliczenia mające określić jak powinna być podzielona gotówka dostępna 14 maja 199X:				
Stan kapitału i pożyczek do wypłat				
Kapitał	128 000	54 000	34 000	6 000
Pożyczki		20 000	10 000	4 000
Razem	128 000	74 000	44 000	10 000
Pierwsze założenie najgorszego przypadku – pełna strata na dalszym procesie realizacji	85 600	(85 600)	(42 800)	(42 800)
Razem	42 400	31 200	1 200	(16 400)
Drugie założenie najgorszego przypadku – X, Y i Z muszą przejąć deficyt Q	(16 400)	(8 200)	(8 200)	16 400
Razem	26 000	23 000	(7 000)	**0**
Ponowne drugie założenie najgorszego przypadku – X i Y muszą przejąć deficyt Z	(4 666)	(2 334)	7 000	
Gotówka do wypłaty dla wspólników	**21 334**	**20 666**[b]		
Obliczenia mające określić jak powinna być podzielona gotówka dostępna 12 czerwca 199X:				
Stan kapitału i pożyczek do wypłat				
Kapitał	70 666	35 334	16 000	
Pożyczki			10 000	
Razem	70 666	35 334	26 000	
Pierwsze założenie najgorszego przypadku – pełna strata na dalszym procesie realizacji $74 000	(29 600)	(14 800)	(14 800)	(14 800)
Razem	41 066	20 534	11 200	(14 800)
Drugie założenie najgorszego przypadku – X, Y i Z muszą przejąć deficyt Q	(7 400)	(3 700)	(3 700)	14 800
Gotówka do wypłaty dla wspólników	**33 666**	**16 834**	**7 500**[c]	**0**

[a] odpowiada proporcji podziału zysków i strat, [b] z tej sumy $20 000 to spłata zobowiązania, [c] całość tej sumy to spłata zobowiązania.

Opracowanie własne na podstawie Pahler, Mori, op. cit.

By zademonstrować zastosowanie założeń dwóch najgorszych przypadków, zostaną przyjęte następujące założenia:

Schemat 10

Spółka osobowa X, Y, Z i Q

Sprawozdanie z realizacji i likwidacji. Od 1 maja do 21 lipca 199X (w $)

	Aktywa		Zobowiązania zewnętrzne	Pożyczki			Kapitał wspólników			
	gotówka	niegotówkowe		wspól. Y	wspól. Z	wspól. Q	wspól. X	wspól. Y	wspól. Z	wspól. Q
Stan przed likwidacją	20 000	580 000	314 000	20 000	10 000	4 000	140 000	60 000	40 000	12 000
Realizacja aktywów i alokacja straty	336 000	(366 000)					(12 000)	(6 000)	(6 000)	(6 000)
Razem	356 000	214 000	314 000	20 000	10 000	4 000	128 000	54 000	34 000	6 000
Majowe wypłaty gotówki:										
Wierzyciele	(314 000)		(314 000)							
Pożyczki od wspólników	(20 000)			(20 000)						
Kapitał wspólników	(22 000)						(21 334)	(666)		
Razem	**0**		**0**	**0**	10 000	4 000	106 666	53 334	34 000	6 000
Realizacja aktywów i alokacja straty	50 000	(140 000)					(36 000)	(18 000)	(18 000)	(18 000)
Razem	50 000	74 000			10 000	4 000	70 666	35 334	16 000	(12 000)
Zastosowanie kompensacji						(4 000)				4 000
Razem	50 000	74 000			10 000	**0**	70 666	35 334	16 000	(8 000)
Dopłata wspólnika Q	8 000									8 000
Razem	58 000	74 000			10 000		70 666	35 334	16 000	**0**
Czerwcowe wypłaty gotówki										
Pożyczki od wspólników	(7 500)				(7 500)					
Kapitał wspólników	(50 500)						(33 666)	(16 834)		
Razem	**0**				2 500		37 000	18 500	16 000	
Realizacja aktywów i alokacja straty	54 000	(74 000)					(8 000)	(4 000)	(4 000)	(4 000)
Razem	54 000	**0**			2 500		29 000	14 500	12 000	(4 000)
Odpisanie deficytu wsp. Q							(2 000)	(1 000)	(1 000)	(4 000)
Razem	54 000				2 500		27 000	13 500	11 000	**0**
Końcowe wypłaty gotówki										
Pożyczki od wspólników	(2 500)				(2 500)					
Kapitał wspólników	(51 500)						(27 000)	(13 500)	(11 000)	
Stany polikwidacyjne	**0**				**0**		**0**	**0**	**0**	

Opracowanie własne na podstawie Pahler, Mori, op. cit.

1. Spółka osobowa X, Y, Z i Q ma takie same stany przedlikwidacyjne kont, jak pokazano na schemacie 8.

2. Aktywa niegotówkowe były sprzedane w następujący sposób (w $):

Data	Wartość księgowa	Przychody	Strata
14 maja 199X	366 000	336 000	(30 000)
12 czerwca 199X	140 000	50 000	(90 000)
21 lipca 199X	74 000	54 000	(20 000)
Razem	580 000	440 000	(14 000).

3. Środki pieniężne były wypłacane zewnętrznym wierzycielom i wspólnikom w momencie ich dostępności.

4. Wspólnik Q był w stanie powiększyć swój kapitał w trakcie procesu likwidacji jedynie o $8000, pozostałe $4000 musiało być przejęte przez pozostałych wspólników.

Sprawozdanie z realizacji i likwidacji zostałoby przygotowane w sposób pokazany na schemacie 9. Kolejność wypłat na rzecz wspólników została ustalona na podstawie harmonogramu bezpiecznych wypłat[16], pokazanego na schemacie 10. Pokazuje ono, jakie wypłaty mogą być dokonane z myślą o minimalizowaniu potencjalnych nierówności.

Następujące punkty są istotne dla zrozumienia obu schematów:

1. Sprawozdanie odzwierciedla historyczne operacje w kolejności zdarzeń. Choć obejmuje ono całą likwidację, było uaktualniane przez cały okres jej trwania.

2. Harmonogram bezpiecznych wypłat odzwierciedla założenie, że były one dokonywane w momencie, gdy środki pieniężne mogły być wypłacone wspólnikom. Celem jego sporządzenia jest określenie, którzy ze wspólników powinni ją otrzymać.

3. Bezpieczne wypłaty dokonane na rzecz wspólników są w pierwszej kolejności spłatą zobowiązań spółki wobec nich, a w drugiej kolejności – spłatą wniesionego kapitału.

4. Po pierwszej wypłacie, rachunki inwestycyjne wspólników X i Y ustaliły się w odpowiedniej dla nich proporcji podziału zysków i strat 4:2. Wszelkie dalsze wypłaty na rzecz tych wspólników następują w tejże proporcji (2:1).

5. Po drugiej wypłacie, dokonanej 12 czerwca, rachunki inwestycyjne wspólników X, Y i Z (łącznie z należnością spółki wobec Z) ustaliły się w odpowiedniej

[16] W oryginale: *schedule of safe payments*.

dla nich proporcji podziału zysków i strat 4:2:2. Wszelkie dalsze wypłaty dla tych wspólników będą następować w tejże proporcji.

6. Oczywiście harmonogram bezpiecznych wypłat powstaje jedynie, gdy zasoby pieniężne mogą być wypłacone. Może więc być stosowany jedynie, gdy spółka jest wypłacalna.

5.2. Plan wypłat środków pieniężnych

W momencie, w którym zasoby pieniężne stają się dostępne i można dokonać wypłat dla wspólników, należy przygotować harmonogram bezpiecznych wypłat stosując założenia najgorszych przypadków (z wyjątkiem ostatniej wypłaty). Rozumiejąc, że w wyniku stosowania tych założeń stany rachunków inwestycyjnych ustalą się w proporcji tożsamej z proporcją podziału zysków i strat, a od tego momentu proporcja ta będzie decydować o wielkości wypłat na rzecz wspólników, można analizować stany rachunków inwestycyjnych na początek procesu likwidacji w celu zdeterminowania, którzy ze wspólników otrzymają środki pieniężne w momencie ich dostępności. Analiza taka skutkuje sporządzeniem **planu wypłat środków pieniężnych** (*cash distribution plan*). Plan ten umożliwia poinformowanie poszczególnych wspólników, kiedy otrzymają środki pieniężne – w porównaniu z pozostałymi.

Zrozumienie metody leżącej u podstaw sporządzania planu wypłat środków pieniężnych wymaga intuicyjnego rozumienia faktu, że kiedy salda rachunków inwestycyjnych nie są proporcjonalne do proporcji podziału zysków i strat, wtedy niektórzy wspólnicy mają na rachunku taki stan kapitału, który będzie wystarczający dla pokrycia jego lub ich udziału w stratach, które przekraczają majątek netto spółki, a pozostali dysponują kapitałem wystarczającym jedynie na pokrycie udziału w stratach, jeśli są one mniejsze od majątku netto spółki.

By przedstawić to rozumowanie, zaprezentowana zostanie następująca analiza porównawcza (w $):

	Suma	Wspólnik			
		A (40%)	B (30%)	C (20%)	D (10%)
Rzeczywiste stany przedlikwidacyjne kapitału i pożyczek	500 000	240 000	165 000	55 000	40 000
Hipotetyczne stany kapitału i pożyczek tożsame z proporcją podziału zysków i strat 4:3:2:1	500 000	200 000	150 000	100 000	50 000
Procentowy stosunek stanów rzeczywistych do hipotetycznych		120%	110%	55%	80%

Tylko wspólnicy A i B będą w stanie pokryć swój udział w stracie spółki większej niż wartość jej kapitału ($500 000) – wynika to z faktu, że ich rzeczywisty kapitał jest większy od wymaganego. Z drugiej strony wspólnicy C i D będą w stanie pokryć swój udział w stracie tylko jeśli będzie ona mniejsza od $500 000.

5.2.1. Szeregowanie wspólników

Procenty wynikające z powyższej analizy szeregują wspólników według kryterium zdolności do zaabsorbowania straty. Ranking ten w powyższym przykładzie to A, B, D i C – czyli wspólnik A, którego procent jest najwyższy, jest w stanie pokryć największą stratę, a wspólnik C – stratę najmniejszą. Ta kolejność może zostać udowodniona poprzez obliczenie wielkości straty, jaka byłaby konieczna, by stan na rachunku kapitałowym danego wspólnika spadł do zera. Zostanie to wykonane poprzez podzielenie stanu pożyczek i kapitału każdego ze wspólników przez jego procentowy udział w zysku lub stracie. Kalkulacja taka wygląda następująco (w $):

	Wspólnik			
	A	B	C	D
Rzeczywiste stany przedlikwidacyjne	240 000	165 000	55 000	40 000
Proporcja podziału zysków i strat	40%	30%	20%	10%
Potencjał absorpcji straty	600 000	550 00	275 000	400 000
Ranking	**1**	**2**	**4**	**3**

Należy zauważyć, że dopiero strata wielkości $600 000 skutkowałaby spadnięciem do zera stanu rachunku inwestycyjnego i zobowiązań spółki wobec wspólnika A, podczas gdy to samo stało by się z saldem wspólnika C już przy stracie wielkości $275 000.

Uszeregowanie wspólników przy zastosowaniu powyższych zasad odzwierciedla kolejność, w jakiej powinni otrzymywać środki pieniężne. Doprowadzi to do ustalenia się sald rachunków inwestycyjnych w proporcji podziału zysków i strat po wykonaniu następujących czynności:

1. Wypłata dla najwyżej notowanego wspólnika. Wspólnik A powinien otrzymać taką sumę, która pozwoliłaby na proporcjonalne zrównanie wysokości jego rachunku z rachunkiem kolejnego wspólnika w rankingu.

2. Wypłata dla dwóch najwyżej notowanych wspólników. Wspólnicy A i B powinni otrzymać takie sumy (przy zastosowaniu proporcji 4:3), które

pozwolą saldom ich rachunków ustalić się w odpowiedniej proporcji do następnego w kolejności wspólnika.

3. Wypłata dla trzech najwyżej notowanych wspólników. Wspólnicy A, B i D powinni otrzymać takie sumy (przy zastosowaniu proporcji 4:3:1), które pozwolą saldom ich rachunków ustalić się w odpowiedniej proporcji do następnego w kolejności wspólnika.

Schemat 11 (w $)

SPÓŁKA OSOBOWA A, B, C i D Plan wypłat środków pieniężnych na rzecz wspólników				
	Wspólnik			
	A	B	C	D
Przedlikwidacyjne stany kapitału i pożyczek do wypłat	**240 000**	**165 000**	**55 000**	**40 000**
Ranking	1	2	4	3
Krok 1: Wypłata gotówki na rzecz A:				
Stany, jak wyżej	240 000	165 000		
Stany w proporcji 4:3, podstawa – rzeczywisty stan rachunku wspólnika B	220 000[a]	165 000		
Do wypłaty	**20 000**			
Krok 2: Wypłata gotówki na rzecz A i B:				
Stany, jak wyżej	220 000	165 000		
Stany w proporcji 4:3:1, podstawa – rzeczywisty stan rachunku wspólnika D	160 000[b]	120 000[c]		40 000
Do wypłaty	**60 000**	**45 000**		
Krok 3: Wypłata gotówki na rzecz A, B i D:				
Stany, jak wyżej	160 000	120 000	55 000	40 000
Stany w proporcji 4:3:2:1, podstawa – rzeczywisty stan rachunku wspólnika C	110 000	82 500		27 500
Do wypłaty	**50 000**	**37 500**		**12 500**
Po dokonaniu tej wypłaty stany wszystkich rachunków inwestycyjnych ustalą się w proporcji podziału zysków i strat 4:3:2:1. W związku z tym wszystkie kolejne wypłaty następować będą wg niej.				

[a] $165 000 × 4/3,
[b] $40 000 × 4/1,
[c] $40 000 × 3/1.

Opracowanie własne na podstawie Pahler, Mori, op. cit.

Obliczenia konieczne dla przeprowadzenia powyższych działań pokazane są na schemacie 11.

Należy zaznaczyć, iż:

• Plan wypłat środków pieniężnych jest przydatny jedynie w przypadku pełnego spłacenia wierzycieli.

- Harmonogram oddaje jedynie kolejność wypłat na rzecz wspólników, jeśli zasoby pieniężne staną się dostępne.
- Kolejność ustalona w planie dystrybucji środków pieniężnych jest zbieżna z kolejnością, która byłaby ustalona w przypadku wypłat na podstawie harmonogramu bezpiecznych wypłat.

6. Zakończenie

W artykule przedstawiono procedury stosowane przez rachunkowość Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej w przypadku konieczności zaprezentowania procesu likwidacji spółki. Należy zaznaczyć, iż – jak prawie wszystkie procedury rachunkowe w USA – nie są one prawnie obowiązujące, lecz jedynie zalecane przez organy środowiskowe[17].

Procedury te są jednak powszechnie stosowane, ponieważ w USA za jedną z najważniejszych cech informacji rachunkowej uznaje się jej porównywalność. Co za tym idzie, znakomita większość osób zajmujących się praktyką rachunkowości korzysta z GAAP – powszechnie akceptowanych zasad rachunkowości, publikowanych przez ciało nierządowe, jakim jest FASB – Rada Standardów Rachunkowości Finansowej.

Mimo tak różnych sposobów regulowania rachunkowości wydaje się, że sprawozdania przedstawione w artykule mogą być bez trudności zrozumiałe przez polskiego ich użytkownika, jak również – w braku przeciwskazań – stosowane przez spółki znajdujące się w stanie likwidacji.

Marek Cieślak

LIQUIDATIONS OF PARTNERSHIPS UNDER US GAAP (Summary)

Converting a partnership's noncash assets into cash, paying cash to creditors to the extent possible, and distributing any remaining cash to the partners are known as liquidating the partnership. In lump – sum liquidations, no distributions are made to the partners until the realization process is comple-

[17] Jedynie w przypadku podmiotów prowadzących szczególne rodzaje działalności (np. banków), jednostek federalnych czy podlegających Komisji Papierów Wartościowych (*Securities Exchange Commission)* sposób prowadzenia rachunkowości i sporządzania sprawozdań finansowych sankcjonowane są przez prawo federalne. Szerzej na ten temat: H.R. Brock, C.E. Palmer, *Accounting. Principles and Applications. Complete*. Gregg Division/McGraw – Hill Book Company, New York NY, 1994.

ted, when the full amount of the gain or loss on realization of the partnership assets is known. Only the partners who have credit balances in their capital and loan accounts are supplied with cash.

If distributions are made to some or all of the partners as cash becomes available, a liquidation is called the installment liquidation. In this case, cash is distributed to partners before the full amount of the gain or loss on realization of the partnership assets is known. Then cash distributions are made to partners in such a manner that the capital and loan balances of the individual partners are brought into line with the profit and loss sharing ratio.

To the extent that a partner must absorb some or all of another partner's capital account deficit, the absorbing partner has legal recourse against the personal assets of the partner who could not make good the deficit balance throught setoff or contribution. The marshaling of assets is the principle that governs the settlement of claims pursuant to legal recourse. The possibility of having to absorb another partner's deficit balance may be greatly minimized by the partners in the way of specifying in the partnership agreement that capital balances are to be maintained in the profit and loss sharing ratio.